

17. Clements J. Mannerheim: President, Soldier, Spy. – London, 2009. – P. 191-206.
18. Jussila O., Hentila S., Nevakivi J. From Grand Duchy to a Modern State. A Political History of Finland Since 1809. – London: Hurst and Co., 1995. – P. 101-124.
19. Kirby D. Finland in the Twentieth Century. – London: Hurst and Co., 1979. – P. 48-51.
20. Upton A. The Finnish Revolution, 1917-1918. - Minneapolis: University of Minnesota Press, 1980. – 608 p.
21. Wourinen J. A History of Finland. – New York; London: Columbia University Press, 1965. – P. 215-224.

ВІЙСЬКОВИЙ ЧИННИК У РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЗА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

ВАСИЛИНЧУК **Артем Вікторович**,
*студент історичного факультету
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка*

На початок 1917 року у складі Російської імператорської армії перебувало 9 620 тисяч вояків, які воювали на п'яти фронтах: Північному, Західному, Південно-Західному, Румунському і Кавказькому [1, с. 5].

Українці склали понад 3 мільйони з них, тобто більше ніж третину всього війська. Українці, на відміну від багатьох інших національностей (народів Прибалтики та Кавказу), не мали права на утворення власних національних частин, тому були розпорочені на всіх чотирьох фронтах, але все ж найбільшу частку вони становили на Південно-Західному фронті (Особлива, 7-ма, 8-ма і 11-та армії), який проходив на території сучасної України по лінії Луцьк-Броди-Івано-Франківськ. З 2 300 тисяч вояків на цьому фронті українцями були 1 200 тисяч, тобто більше за 50 %. Понад 30 % від загальної кількості солдатів українці становили і на Румунському фронті (4-та, 6-та і 9-та армії). Таким чином, можна стверджувати, що українці були найбільшою національною групою в армії після росіян [2].

Революційні події в Петрограді і падіння царизму призвели до різких змін в армії, вона ставала політизованою і революційною та прагнула швидкого закінчення війни. З ініціативи Петроградської Ради робітничих і солдатських депутатів в кожній військовій частині з'явилися солдатські комітети, які мали широкі повноваження і фактично брали на себе командування частинами замість офіцерів, посади яких віднині стали виборними. Поступово армія перетворювалася на неконтрольовану і революційну силу, на яку активно поширювали свій вплив різноманітні політичні сили, в тому числі й українські.

3 березня 1917 р. в Києві, з ініціативи Товариства Українських Поступовців (ТУП) і Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП), було утворено Центральну Раду – громадський представницький керівний орган, головою якої став історик М. Грушевський. До складу Центральної Ради мали увійти представники різних станів і верств населення (в тому числі й військові), які населяли етнічну територію України. Своєю завданням Центральна Рада вважала боротьбу за широку автономію України, й

зокрема у військовій сфері. Її ідеї, на велике здивування багатьох її лідерів, включаючи М. Грушевського, набули широкого поширення серед солдатських мас. Починають виникати українські військові комітети – національні виборні органи. Спочатку вони з'являються в тилкових частинах, але до кінця березня поширюються і на передовій. До їх утворення українців спонукало багато чинників: прагнення бути у звичному мовно-культурному середовищі, недовіра російській владі, багато вояків, більшість з яких склали селяни, бачили у майбутній українській державі можливість досягти соціальної рівності, вирішити земельне питання і відновити свободу козацьких часів, що багатьом здавалися утопією.

Не дивлячись на національну спрямованість, комітети відкидали можливість військового перевороту і підкорялися верховному командуванню. Сферою їх діяльності була українізація армії, переведення всіх частин, у яких українці склали більшість, на територію України (тобто в межі Південно-Західного і Румунського фронтів), проведення чисельних мітингів і віче.

Велика кількість подібних комітетів і явні проукраїнські настрої солдатських мас змусили українських державних діячів замислитись над можливістю формування української армії. Першими почали активні дії на цій царині найбільш радикальні українські елементи – самостійники, на чолі з М. Міхновським. Не дивлячись на малу чисельність і невелике представництво в Раді, саме самостійники стали основною рушійною силою в процесі утворення українського війська. 9 березня з їх ініціативи у Києві було проведено з'їзд гарнізонних військ, який висловив вимогу до Тимчасового уряду, в якій закликав надати Україні автономні права, подібні до прав Фінляндії, з'їзд утворив Організаційний комітет по формуванню Українського війська, а 11 березня той же з'їзд затвердив постанову про організацію українського охочекомонного (добровільного) полку. Через 5 днів цими ж зборами було утворено Український військовий клуб ім. гетьмана П. Полуботка з метою утворення перших власне українських частин, без яких, як вважали полуботківці, ні автономія, ні незалежність України була б неможливою, і згуртування всіх українських солдат під ідеєю автономії України. Зрештою в середині квітня близько 3 тисяч добровольців висловили бажання записатися в охочекомонний полк, який отримав назву 1-го Українського козачого полку ім. Б. Хмельницького. Вояки полку вимагали у командування Київського Військового Округу визнання полку і відправлення його на фронт. Таким чином, постала перша українська військова частина. Це викликало обурення як у командування округу і Тимчасового уряду, які бачили в українізації і утворенні українських частин загрозу стабільності фронту, так і в лідерів багатьох російських лівих партій, які вважали це небезпекою для єдності революції, у тому числі й більшовики, які взагалі аж до початку 1918 року виступали за знищення армії як «Інструмента буржуазії» і заміну її на народну міліцію або трудове ополчення.

Взагалі, Центральна Рада не дуже приязно ставилася до організації армії, зокрема тому, що:

по-перше, у ній вона бачила загрозу своїй владі і революції, особливо після літнього виступу полуботківців;

по-друге, більшість представників Центральної Ради становили люди соціалістичних поглядів, які вважали армію пережитком тиранії царського режиму і тому, як і більшовики, прагнули її ліквідації і заміни на трудову міліцію.

У подальшому така нерішуча і часто непослідовна політика Центральної ради, разом з її некомпетентністю у багатьох аспектах, включаючи пропаганду своїх ідей серед населення, внутрішню і зовнішню політику, призвели до втрати поваги до неї серед ши-

роких мас, в тому числі й війська. Як свідчать історичні дані, ще в літку 1917 року, 300 тисяч вояків присягнули на вірність Центральній Раді, але через півроку вже не було кому її захищати [3, с. 62]. В ході першої радянсько-української війни величезна кількість українізованих частин в кращому випадку зберігала нейтралітет, у гіршому – відкрито переходила на сторону ворога. Тому, на захист України в основному ставали юнкери, студенти та добровольці.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що навіть 100 років потому ці проблеми залишаються актуальними. Задля забезпечення обороноздатності і незалежності України необхідне відповідальне ставлення до армії і національної безпеки. Як казав Наполеон Бонапарт: «Народ, який не бажає годувати свою армію, незабаром буде вимушений годувати чужу».

Список використаних джерел:

1. Тинченко Я. Українські збройні сили березень 1917 р. – листопад 1918 р. (організація, чисельність, бойові дії): наукове видання. – К.: Темпора, 2009. – 480 с.
2. Литвин С. Суд історії. Петлюра і петлюріана. – К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2001. – 640 с.
3. Історія українського війська (1917-1995) / Упоряд. Я. Дашкевич. - Львів: Світ, 1996. – 840 с.

ПРЕДСТАВНИЦЬКА (ЗАКОНОДАВЧА) ВЛАДА ЗА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

ВЕРБИЦЬКА Оксана Олегівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Українська Центральна Рада уявляла майбутню Україну демократичною державою, в якій державна влада поділялася б на три гілки. У концептуальному плані керівників УЦР такий поділ влад передбачався, і його елементи існували у реальному державотворенні. Однак, варто наголосити, що у класичному варіанті поділу влад за доби Центральної Ради в Україні не було. Усі владні структури, що діяли у березні 1917 - квітні 1918 рр. лише прагнули втілювати ідею української державності, але так і не стали повноцінними державними органами.

Період Центральної Ради та її функціонування цікавить багатьох сучасників, що вказує на актуальність даної теми на сьогоднішній день. Доба Центральної Ради посідає особливе місце в новітній історії України, тому що Українська держава, утворена в результаті розвитку національно-визвольного руху, започаткувала процес державотворення. Політико-правовий аналіз представницьких форм врядування та особливостей втілення ідеї парламентаризму у 1917-1921 рр. є актуальною потребою сьогодні, оскільки закладені в той час парламентські традиції визначають специфіку функціонування сучасної представницької інституції – Верховної Ради України.